
DISKUSE

Právo výkupu po x-té a nikoliv naposledy

JUDr. Petr Zima, Praha*

I. Úvodem

Dne 24. 11. 2004 se konalo druhé čtení návrhu zákona, jímž měl být změněn obchodní zákoník a občanský soudní řád. V průběhu jednání Poslanecké sněmovny povstal dnes již bývalý poslanec Vladimír Doležal a přednesl návrh na doplnění obchodního zákoníku o několik paragrafů (§ 183i až 183n, tzv. právo výkupu). K jeho návrhu neexistuje žádná důvodová zpráva. V důsledku při-

jetí tohoto návrhu a masové aplikace ustanovení o právu výkupu přišlo proti své vůli o akcie několik milionů občanů většinou za hanebně nízkou cenu. Diskuse o právních aspektech institutu práva výkupu (*squeeze-out*) trvá dodnes. Důvodem je zřetelná rozporuplnost těchto ustanovení. V diskusi je zkoumána zejména otázka vyvlastnění a ústavnosti tzv. práva výkupu účastnických cenných papírů, jakož i jeho jednotlivé prvky. Zatím jedním z posledních příspěvků do diskuse byl článek B. Havla v Právních rozhledech.¹

* Autor je advokátem.

1) Havel, B. Vyvlastnění, vytlačení akcionářů a ústavnost. Právní rozhledy, 2006, č. 6, s. 215 a násl.

II. Vylastnění nebo jen jakési technické opatření?

V citovaném článku se B. Havel brání tezi, že odnětí obchodních podílů je vylastněním, a tvrdí, že se jedná o něco jiného. Podle jeho názoru je vylastněním „zřetelně vymezený právní institut, který se tradičně využívá a traktuje v rámci veřejného práva a jehož účel je z povahy věci veřejnoprávní či „celospolečenský““² a podle něj při squeeze-out(u) o toto nejde. Dále Havel uvádí, že základem vytlačení podle § 183i a násl. ObchZ je „rozhodnutí orgánu soukromého subjektu (valné hromady) činěné v rámci autonomie vůle, byť v daném případě ovlivněné stěžejním vlastníkem účastnických cenných papírů“ a že u vytlačení „absentuje znak, který se napříč teorií považuje za imanentní vylastnění, tj. vydání jednostranného a konstitutivního aktu, kterým by došlo k vylastnění“. Co tedy squeeze-out je, když není vylastněním, resp. když má pro minoritní investory účinky rovnající se vylastnění, na to Havel odpověď nedává.

Abychom se dostali k jádru problému, je nejprve nutné odpovědět na tyto otázky: Jakou povahu má vlastnictví akcií, jakou roli hraje existence či neexistence veřejného zájmu a jaká je při tom role mezinárodního práva?

III. Povaha vlastnictví k akciím

Je obecně uznáváno, že akcie i jiné podíly na obchodních společnostech spadají do sféry ochrany Protokolu 1 čl. 1 Evropské úmluvy o lidských právech (Úmluva). Toto již bylo několikrát judikováno štrasburskými institucemi, zejména ve věcech *Bramelid and Malström v. Sweden* (stížnosti 8588/79 a 8589/79), *Sovtransavto Holding v. Ukraine* (stížnost č. 48553/99) a *Olczak v. Poland* (stížnost č. 30417/96).³

S odvoláním na případ *Bramelid* bývá prezentován názor, že při odnětí podílů na podnikání se nejedná o vylastnění proto, že zde mj. chybí zásah státu. Za prvé, je nutné konstatovat, že od doby vydání rozhodnutí ve věci *Bramelid* (1982) uplynulo více než dvacet let a od té doby se právní doktrína stále více přiklání k tomu, že i v soukromoprávních (horizontálních) vztazích v rámci akciových společností může dojít a dochází k vylastnění minoritních akcionářů buď ze strany hlavního akcionáře, nebo ze strany managementu společnosti.⁴ Za vylastnění jsou přitom všeobecně považovány i mnohem mírnější zásahy do práv menšinových akcionářů ze strany majoritních, resp. kontrolujících akcionářů, než je úplné odnětí majetku (akcií) menšině. Zásah do vlastnického práva akcionářské menšiny považují za vylastnění i takové nezpochybnitelné autority v oblasti obchodního práva, jakými jsou harvardští profesori Johnson, La Porta, Lopez-de-Silanes a Shleifer, kteří pojem vylastnění v těchto souvislostech používají např. ve svém známém článku Tunneling.⁵ Pojem „vylastňování minoritních akcionářů“ v souvislosti s analýzou soukromých požitků získávaných ze společnosti majoritními akcionáři na úkor menšiny používají též švédští a němečtí autoři Olaf Ehrhardt a Eric Nowak.⁶ Nelze opomenout ani práci autorů Kirschmeiera a Granta (London School of Economy, resp. Graduate Institute of International Studies, Ženeva) z března 2005, v níž je prokazováno, že evropské obchodní společnosti používají finanční tunneling k tíži minoritních akcionářů tak, že kontrolující akcionář má zvláštní profit z kontroly společnosti (*private benefits*

of control), zatímco minoritní akcionáři jsou těmito postupy vylastňováni.⁷ Za druhé, na rozdíl od Švédska, hraje v ČR stát mnohem významnější roli, protože k přechodu vlastnictví je nutné rozhodnutí rejstříkového soudu.

1. Judikatura ESLP

Názor, že vylastnění je výlučně veřejnoprávní záležitostí, Evropský soud pro lidská práva (ESLP) nesdílí. To lze demonstrovat na jeho rozhodnutí ve věci *James and others v. UK* (1986).⁸ V citované věci stěžovatelé, jakožto vlastníci pozemků, na kterých nájemci postavili domy, byli zbaveni svého vlastnictví tím, že nájemci využili práva na nabytí nemovitosti během nájmu (z hlediska majitelů pozemků se jednalo o povinný prodej).⁹ Toto právo bylo nájemcům svěřeno zákonem, tzv. *Leasehold Reform Act 1967*. Zjednodušeně řečeno, během doby dlouhodobého nájmu (99 let) bylo tímto zákonem nájemcům dáno právo nabytí vlastnictví k pozemku za náhradu i proti vůli vlastníků pozemku. Ve věci *James* jde tedy o stejný princip jako u vylastnění minoritních akcionářů. V obou případech závisí na vůli, resp. na iniciativě jedné ze stran soukromoprávního vztahu, zda využije své právo způsobit nedobrovolný převod majetku jiné osoby na sebe. Stát jenom tento postup legislativně umožnil (podobně jako u práva výkupu u nás). Tento postup podřadil ESLP pod druhé pravidlo čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě (P 1-1), věta druhá, tedy pod vylastnění *per se* (*deprivation of property*).¹⁰ Rovněž „horizontální“ odnětí akcií hlavním akcionářem ve věci *Bramelid* spadá do sféry P 1-1, i když je trochu záhadou, proč ESLP aplikoval na případ *Bramelid* první pravidlo P 1-1 (zbytková klauzule), jestliže věc *James* posuzoval podle druhého pravidla (*deprivation of property*), když v obou případech se jednalo o redistribuci majetku bez jakéhokoliv přímého prospěchu pro veřejnost.¹¹ Na případy odnětí vlastnictví akcionářům v České republice

2) Havel, B., op. cit. sub 1, s. 218.

3) Bod 62 rozhodnutí *Olczak*: „In the present case the applicants, as a shareholders in a public company, may claim victim status regarding his complaint under Article 1 of Protocol No. 1.“; podobně bod 98 rozhodnutí *Sovtransavto Holding*.

4) Je však nepochybné, že i podle rozhodnutí Komise ve věci *Bramelid* patří vlastnictví k akciím pod ochranu P 1-1. Viz *Carss-Frisk, M.* The right to property. A guide to the implementation of article 1 of Protocol 1 to the European Convention on Human Rights. Council of Europe, 2001, s. 10, viz dále rozhodnutí ESLP ve věci *Sovtransavto Holding v. Ukraine* a dále též z právní literatury viz *Allen, T.* Property and The Human Rights Act 1998. Oxford-Portland: Hart Publishing, 2005, s. 106.

5) *Johnson, S., La Porta, R., Lopez-de-Silanes, E., Shleifer, A.* Tunneling. American Economic Review Papers.

6) *Private Benefits and Minority Shareholder Expropriation- Empirical Evidence from IPO's of German Family-Owned Firms.* Centre for Financial Studies an der Johann W. Goethe Universität Frankfurt am Main, 2001.

7) *Kirschmeier, T., Grant, J.* Financial Tunneling and Revenge of the Insider System. Interdisciplinary Institute of Management, London School of Economics.

8) <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=James%20%7C%20others&sessionid=6593862&ski=hudoc-en>.

9) Jedná se o institut podobný institutu práva stavby, který má být zaveden do našeho občanského zákona v rámci připravované rekodifikace.

10) *James and others*, bod 38: „The Court considers that the applicants were 'deprived of [their] possessions', within the meaning of the second sentence of Article 1 (P1-1), by virtue of the contested legislation. This point was not disputed before the Court.“

11) Viz též *Allen, T.*, op. cit. sub 4, s. 116.

se podle mého názoru musí vztahovat pravidlo druhé P 1-1 (*deprivation of property*), protože v ČR, jak již uvedeno shora, hraje v mechanismu přechodu práva stát mnohem významnější roli, než jakou má ve Švédsku. V ČR je přechod vlastnického práva totiž vázán na *akt státu* (zápis do obchodního rejstříku), který je nezbytnou podmínkou přechodu a který mu dává punc legality. Ve Švédsku stát vstupoval a vstupuje do hry až tehdy, když minoritní akcionář s přechodem jmění nesouhlasí, a to tím, že zavádí rozhodčí a následně případně soudní řízení pro přezkum vyvlastňovacího opatření jako takového a pro přezkum výše odškodnění; jinak jsou akcie bez zásahu státu a nejsou-li předány, následuje soukromoprávní řešení, tj. nahrazení novými certifikáty (čl. 33 až 35 švédského zákona o společnostech).

2. Rozhodnutí rozhodčích orgánů

Konečně není možné nevzpomenout případ *CME v. Česká republika*, týkající se televize Nova, kdy z postupu státního orgánu (Rady pro rozhlasové a televizní vysílání), který nelze zařadit pod klasické pojetí státního vyvlastňovacího opatření a kde výsledek znamenal rovněž odnětí majetku společníkovi, měla profit jiná soukromá osoba. Rovněž v tomto případě bylo rozhodčím soudem zcela jednoznačně konstatováno, že došlo k vyvlastnění (*expropriation*). Toto konstatování se nachází jak v samotném nálezu, tak i v komentáři k tomuto nálezu, který vydala OECD.¹²

Ve věci *Metalclad Corporation v. United Mexican States*¹³ rozhodčí soud shledal, že vyvlastnění zahrnuje nikoliv pouze přímé zabavení majetku, ale pokrývá též případný zásah do vlastnictví, který má účinky zbavující vlastníka zcela nebo v podstatné části možnosti užívat majetek nebo mít ekonomický rozumně očekávatelný prospěch z majetku, i když (zbavení majetku) je nikoliv nezbytně provedeno ve prospěch hostitelského státu. Abych toto téma uzavřel, pro podporu Havlovy teze, že vyvlastnění je možné jen ve vertikálním smyslu, neexistuje v novější zahraniční judikatuře ani literatuře žádná významnější autorita, naopak všechny shora citované autority odnětí majetku ve prospěch jiné soukromé osoby definují jasně jako vyvlastnění.

3. Veřejný zájem

Havel spatřuje veřejný zájem na realizaci práva výkupu a) v zájmu na fungujícím kapitálovém trhu¹⁴ a b) v zájmu na koncentraci rizik do rukou hlavního akcionáře. To si zasluhuje podrobnější komentář:

Pokud jde o zájem na fungujícím kapitálovém trhu, nelze tento odvodit z žádného oficiálního dokumentu, k § 183i ObchZ neexistuje důvodová zpráva či zdůvodnění, jaké by si tak rozsáhlý zásah do vlastnických poměrů milionů občanů zasluhoval. Zákonodárce tedy takový zájem při přijímání tohoto ustanovení nedeklaroval. Kromě toho, právní stav nastolený § 183i k žádnému rozvoji kapitálového trhu nepřispěl, není znám téměř jediný případ, kdy by v důsledku přijetí § 183i došlo k přijetí nových akcií na burzu či na RM-Systém, či k nějakému podobnému vývoji. Kromě toho je pak už vůbec nepochopitelné, proč se má squeeze-out vztahovat na akcie nekotovaných společností, kde přece žádný kapitálový trh neexistuje, a není tam tedy taková ochrana nutná.¹⁵ Nezdůvodnitelnost squeeze-out(u)

v soukromých (nekotovaných) společnostech je kritizována i v právníkové literatuře. Aktuální studie Univerzity v Gentu z dubna 2006 prezentuje názor, že u nekotovaných společností je velmi obtížné najít ospravedlnění pro squeeze-out, protože z takové operace mohou profitovat pouze majoritní akcionáři, avšak není zřejmé, jak by mohla být užitečná pro obchodní společnost jako takovou.¹⁶

Koncentrace kapitálu bývá jako důvod pro squeeze-out zmiňována, avšak bez dalšího komentáře. Pro nestranného pozorovatele je nepochopitelné, proč pouhých několik let poté, co byla masivně propagována a realizována dekoncentrace majetku (kuponová privatizace), se najednou bez jakékoliv důvodové zprávy a jakékoliv podrobnější debaty ve vládě či v parlamentu přistoupilo k opačnému procesu, tj. ke koncentraci majetku. Koncentraci kapitálu označuje Havel jako koncentraci rizika (sic!). Známé případy však ukazují, že drtivá většina společností, na které byl převeden majetek společnosti podle § 220p ObchZ, vykazuje následně po vyvlastnění nárůst vlastního jmění i zisku. Ze společností, které provedly squeeze-out, jsou např. známé výsledky za rok 2005 u následujících (v Kč):¹⁷ OKD, a. s. (tržby 58 mld. Kč, hospodářský výsledek 4,680 mld. Kč), Moravia Steel (tržby 53 mld. Kč, hospodářský výsledek 2,294 mld. Kč), Stavby silnic a železnic (tržby 18,8 mld. Kč, hospodářský výsledek 1,038 mld. Kč), atd. V českém prostředí se tedy jedná pravidelně o koncentraci zisků, nikoliv o koncentraci rizik. Pokud někdo má důkaz o tom, že po squeeze-out(u) došlo v některé ze společností ke ztrátě, pak by bylo správné, aby jej prezentoval.

IV. Squeeze-out! Ale jaký?

Obecně lze známé právní úpravy squeeze-out v širším slova smyslu dělit podle několika hledisek. Prvním z nich je dělení na případy squeeze-out(u) držitelů kotovaných cenných papírů a na případy squeeze-out(u) držitelů nekotovaných cenných papírů; Třináctá směrnice o nabídkách převzetí (2004/25/EC) se týká pouze prvně uvedeného případu. Dalším možným dělením je dělení na případy, kdy dojde ke zrušení společnosti bez likvidace, a na případy, kdy společnost dále trvá a akcie minoritních akcionářů přejdou (jsou převedeny) na hlavního akcionáře; Třináctá směrnice se týká pouze druhého případu. Německá doktrína dále rozlišuje squeeze-out na tzv. *aktienrechtliche* (podle akciového zákona) a *übernahmenrechtliche* (následující po nabídce převzetí). Rakouské právo zná tzv. *umwandlungsrechtliche Über-*

12) Viz publikace OECD Working Paper on International Investment 2004/4: Indirect Expropriation and the Right to Regulate in International Investment Law – www.oecd.org/dataoecd/22/54/33776546.pdf. „The Tribunal, citing inter alia, the Tippets and Metalclad cases, found that an expropriation had occurred because the Media Council's actions and omissions ... caused the destruction of the [joint-venture's] operations, leaving the [joint venture] as a company with assets, but without business.”

13) <http://www.worldbank.org/icsid/cases/awards.htm> 4. 7. 2006.

14) Havel, B., op. cit. sub 1, s. 216.

15) Viz též Hüffer, U. Aktiengesetz. München: C. H. Beck, 2002, s. 1539: „...zumindest Beschränkung auf börsennotierten Gesellschaften wäre zu begründen gewesen, weil nur bei ihnen der vorausgesetzte Markt besteht.”

16) www.law.ugent.be/fli/WP/WP2006-pdf/WP2006-06.pdf (Working Paper, 2006, č. 6, z dubna 2006).

17) http://lidovky.zpravy.cz/sto-nej-ceskych-firem-utrzilo-pres-2-biliony-fzq/_In_ekonomika.asp?c=A060615_155137_In_ekonomika_bat.

tragung (tedy převod jmění podle zákona o přeměnách); Třináctá směrnice umožňuje a ukládá pouze to, aby členské státy zavedly squeeze-out po nabídkách převzetí, a to pouze u kotovaných akcií.

Jiným dělením je dělení podle toho, jaký akt je předběžnou podmínkou přechodu akcií na hlavního akcionáře. V tomto ohledu však Třináctá směrnice nedává žádnou instrukci. V jednotlivých zemích se jedná buď o rozhodnutí valné hromady následované rozhodnutím rejstříkového soudu (Rakousko) nebo o jednoduché rozhodnutí soudu (Německo podle nové úpravy; zde ovšem musí nejprve rozhodnout soud a až poté dojde k přechodu vlastnického práva) nebo o výzvu k převodu (notice) s připojeným prohlášením o tom, že podmínky převodu byly splněny, tzv. *statutory declaration* (anglosaské modely).¹⁸

O jaký druh squeeze-out(u) jde v případě novely provedené zákonem č. 216/2006 Sb.? Z textu § 183i ObchZ vyplývá, že se jedná o postup, kdy o právu výkupu rozhoduje valná hromada a přechod následuje po zápisu usnesení valné hromady do obchodního rejstříku, tedy jde o převzetí rakouského modelu. Tento model byl však převzat nekonceptně a s chybami, které značně poškozuji minoritní investory. Česká právní úprava na rozdíl od rakouské nezajišťuje přezkoumání výše protiplnění ve spravedlivém soudním řízení, kde by byla zajištěna skutečná rovnost zbraní, dále umožňuje stanovení tzv. rozhodného dne podle libovůle hlavního akcionáře a vylučuje předběžné přezkoumání legálnosti práva výkupu soudem.

V. Lhůta pro svolání valné hromady

V právnické literatuře existuje na problém lhůty pro svolání valné hromady, která má o právu výkupu rozhodnout, několik názorů. Podle prvního z nich postačí, aby od oznámení valné hromady do jejího konání byla zachována pouze 15denní lhůta. Tento názor se opírá o § 181 odst. 1 ObchZ a je reprezentován např. článkem prof. Dědiče a kol. uveřejněném v Právních rozhledech.¹⁹ Na druhou stranu však existují opačné názory, které jsou lépe argumentované. Autoři Havel a Doležil v článku A zase ten squeeze-out. Úvahy nad interpretací § 183i a násl. ObchZ²⁰ po podrobné argumentaci dospívají k závěru, že je nezbytné zachovat 30denní lhůtu ve smyslu § 184 ObchZ. K prohloubení argumentace posledně uvedených autorů uvádím, že § 183j ObchZ je nutno vykládat tak, že představenstvo je povinno učinit úkony vedoucí ke svolání valné hromady do 15 dnů od obdržení žádosti, že však je nezbytné dodržet dobu mezi dnem oznámení o konání valné hromady a dnem konání valné hromady uvedenou v § 184 odst. 4 ObchZ proto, aby mohla být zajištěna náležitá informovanost a příprava akcionářů na valnou hromadu. Ustanovení § 181 ObchZ má totiž jiný cíl, než umožnit hlavnímu akcionáři provést právo výkupu. Práva uvedená v § 181 ObchZ jsou v právnické literatuře pojímána především jako *práva na ochranu akciové minority, nikoliv majority*.²¹ V citovaných publikacích se hovoří výslovně, že jde např. o „zvláštní práva menšinových akcionářů“ (Dědič) nebo se jedná o „proklamovanou centrální problematiku celé novelizace – ochranu minoritních akcionářů“ (Pelikánová) nebo „v ustanovení tohoto předpisu se realizují dvě zásady, kterými se řídí úprava obchodních společností v obchodním zákoníku – zásada ochrany

menšinových akcionářů a zásada ochrany před zneužitím funkce představenstva“ (Štenglová). Prvně citovaný článek Dědiče a kol., zastávající zákonnost kratší než 30denní lhůty mezi uveřejněním pozvánky na valnou hromadu a jejím konání, je tedy určitým vybočením z ustáleného chápání smyslu předmětného ustanovení. Hlavní akcionář, který musí mít pro účely squeeze-out(u) vždy více než 90% podíl na základním kapitálu společnosti, tedy podle uvedených výkladů nespadá do takto definované skupiny minoritních akcionářů, na jejichž ochranu byl § 181 ObchZ do právního řádu zařazen. Ustanovení § 183j ObchZ tedy nemůže objektivně být ve vztahu k § 181 ObchZ ustanovením speciálním. Je však speciálním ustanovením k § 184 odst. 4 ObchZ ve shora uvedeném smyslu, tedy je nutné zachovat dobu maximálně 15 dnů od žádosti hlavního akcionáře do zveřejnění oznámení o konání valné hromady a dobu 30 dnů mezi tímto oznámením a konáním valné hromady.

VI. Den rozhodný pro stanovení výše protiplnění

Ve všech známých případech uplatněného práva výkupu bývá výše protiplnění určována hlavním akcionářem k rozhodnému dni, který spadá téměř ze 100 % do minulosti, většinou v řádu několika měsíců přede dnem konání valné hromady. Stanovení rozhodného dne v minulosti však nemá žádnou oporu v § 183i až 183n ObchZ. V těchto ustanoveních není žádný speciální ustanovení, které by umožňovalo stanovit výši vypořádání odlišně od obecných ustanovení zákona. Platí proto obecné ustanovení § 61 odst. 2 ObchZ, podle něhož při zániku účasti společníka ve společnosti za trvání společnosti jinak než převodem podílu vzniká právo na vypořádací podíl, přičemž výše vypořádacího podílu se stanoví *ke dni zániku účasti společníka ve společnosti*. Účast akcionáře nemůže zaniknout v žádném případě přede dnem konání valné hromady.

Pro závěr, že výši protiplnění je možné určovat nejříve ke dni konání valné hromady, svědčí i úprava rakouského práva, kam český zákonodárce chodí často opísovat (bohužel však jen výběrově a nesystémově). Podle § 2 odst. 1 věta druhá zákona o vyloučení minoritních akcionářů (GesAusG)²² je rozhodným dnem pro stanovení přiměřenosti odškodnění (tj. našeho protiplnění) den, kdy se valná hromada o squeeze-out(u) usnesla.

VII. Nejasné žalobní právo

Ustanovení § 183k odst. 3 zní: „Soudní rozhodnutí, kterým bylo přiznáno právo na jinou výši protiplnění, je pro hlavního akcionáře a pro společnost závazné co do základu přiznaného práva i vůči ostatním vlastníkům účastnických cenných papírů. Promlčecí doba

18) Nepravdivost či neúplnost prohlášení je stíhána drakonickými sankcemi včetně odnětí svobody.

19) Dědič, J., Kasík, P., Pišbera, V. K vybraným aspektům úpravy squeeze-out(u). Právní rozhledy, 2006, č. 1, s. 25 a násl.

20) Právní rozhledy, 2005, č. 17, s. 633 a násl.

21) Viz Dvořák, T. Akciová společnost a Evropská společnost. Praha: ASPI, 2005, s. 276 a násl. Podobně i Dědič uvádí celkem jednoznačně, že právo podle § 181 je právem minority – viz Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Praha: Prospektrum, 1997, s. 507; podobně Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku. Praha: Linde, 1996, s. 220 a násl.; dále Štenglová, I. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2002, s. 538 a násl.

22) Spolkový zákon ze dne 9. 6. 2006 č. 75/2006 BGBl.

začíná běžet ode dne právní moci rozhodnutí, a to vůči všem oprávněným osobám bez ohledu na to, zda byly účastníky řízení.“

Z § 183k odst. 1 až 3 ObchZ lze dovodit, že se jedná o různá práva:

- a) právo na přezkoumání přiměřeného protiplnění (odst. 1) – „mohou požádat soud o přezkoumání“,
- b) právo na přiznání práva na jinou výši protiplnění (odst. 3 věta první) – „kterým bylo přiznáno právo na jinou výši protiplnění“,
- c) právo na zaplacení, které vzniká i vůči ostatním vlastníkům akcií a které se začíná promlčovat až ode dne právní moci rozhodnutí – zde se nemůže jednat o nic jiného než o nárok na plnění – (odst. 3 věta druhá).

Postupy uvedené pod a) a b), tj. řízení o návrhu na přezkoumání a navazující řízení na plnění, nespádají do tradičního dělení návrhů (na plnění, na určení a ve statutových věcech); obecně je však nutné připustit i jiné druhy řízení a návrhů, než jaké jsou uvedeny v § 80 OSŘ.²³ Zákodárce vnesl do žalobního práva dokonalý zmatek a nejistotu. Má být soud žádán o „přezkoumání výše protiplnění“ nebo se má žalovat na „přiznání jiné výše protiplnění“ nebo se má žalovat přímo na plnění? Žalobní právo minoritních akcionářů postižených právem výkupu je upraveno velmi neurčitě, nejasně a neúplně a nutí navrhovatele k určitému „průzkumu bojem“, což v těchto případech nemá opodstatnění, a to i vzhledem k tomu, že v Evropě existuje právní úprava mnohem určitější (Německo, Rakousko, Švédsko, Velká Británie).

VIII. Náklady řízení

Autoři Dědič a Pihera v článku Nucený výkup a cena akcií²⁴ uvádějí, že „soud může dále minoritní akcionáře zčásti osvobodit od soudních poplatků, odůvodňují-li to jejich poměry. Právě v případech žalob drobných investorů tak soudy často činí“. Dovolují si vyslovit pochybnost nad tímto posledním tvrzením. Ačkoliv se v této právní oblasti pohybuji delší dobu, není mi znám jediný případ osvobození při právu výkupu ani u jeho předchůdce (převodu jmění). Dále je zřejmé, že osvobození minoritních akcionářů od soudních poplatků nemá být podle citovaných autorů automatické jako v jiných zemích, ale má záviset na osobních poměrech navrhovatelů; i pokud by jim bylo přiznáno, neřeší ani náklady soudního řízení jako celku, ale pouze oblast soudních poplatků. Takový přístup je však v protikladu k právním úpravám platným v zemích s rozvinutým akciovým právem. V Německu vyplývá přenesení nákladů přezkumného řízení na hlavního akcionáře z § 39c odst. 6 zákona o nabídkách převzetí, jak vyplývá ze zákona o implementaci směrnice o nabídkách převzetí (*Übernahmehinrichtlinie-Umsetzungsgesetz*). V Rakousku pak toto přenesení vyplývá z § 6 odst. 2 GesAusG. Ve Velké Británii je pak přenesení nákladů řízení na hlavního akcionáře upraveno v čl. 6 odst. 5 *The Takeovers Directive (Interim Implementation) Regulations 2006*.²⁵ Přenesení nákladů přezkumného řízení na hlavního akcionáře je v těchto zemích tedy systémovým opatřením a nezávisí ani na poměrech stran ani na volné úvaze soudu.

IX. Závěrem

Existuje tedy celá řada závažných argumentů, které v dostatečné míře zpochybňují ústavnost neuváženě při-

jaté úpravy práva výkupu. Stávající právní úprava práva výkupu řadí Českou republiku k zemím, kde právo na pokojné užívání majetku je pouze formálním heslem bez materiálního obsahu a kde neexistují standardní procesní záruky k ochraně takového práva. Ostatně soudím, že právo výkupu ve stávající podobě musí být zrušeno.

23) Viz např. Janků, M. a kol. *Základy práva pro posluchače neprávnických fakult.* Praha: C. H. Beck, 2004, s. 131: „*Druhy žalob upravuje občanský soudní řád pouze demonstrativně.*“

24) *Ekonom*, 25. 5. 2006.

25) *Statutory instruments* 2006 no. 1183.